

GÜNDÜZ DOĞAN AY

“Vay baa vaylar baa / yıl oldu aylar baa...”

Dr. Yaşar KALAFAT*

Bu yazıyı yazmaya karar vermeden on dakika evvel *Bizim Ahıska* dergimizi posta kutusundan almıştım. Bir saat geçmişti ki Yunus Zeyrek Hocamızın bayram mesajı gelmişti. Mesaj metninde, “*Veda sayımıza belki bir yazı lütfedersiniz*” ve “*Yarın yeni bir tomografi çekecekler. Bayramdan sonra yeni bir ameliyat görünüyor.*” ifadesi de yer alıyordu. Yazıma bu ismi koyuvermişim.

80. yılına girmek üzere olan hayatımın 38. yılını Ankara’da yaşıyorum. Hemşerim Zeyrek Hocamla 20-22 yıldır tanışıyoruz. Türk dergiciliğinin alanındaki en güzel örneği olan dergisi, 51 sayıdır kültürümüze inanılmaz hizmetler veriyor. *Gönüllerde Birlik Vakfı* tebrik edilecek bir hizmet görmüş, oy birliği ile aldığı kararla dostuma “*Üstün Hizmet Berati*” vermişler. Hocamı kutluyorum. Hocam belge neşrettikçe, onun ecdadı ile birlikte rahmetli Kırzıoğlu Hocamızın da ruhu şâd oluyordur.

Ahıska dergisine, Ahıska konusunda yazılmıyordu, yazmalıydım Yazım dipnotsuz, tarih ve isimler ön plana alınmamış türden olabilirdi. Daha farklı bir yazı için ne zaman müsaitti ne de belge merkezli yayın yapan dergimizin hacmi. Yazımın ismi “Ahıska ve Ben” de olabilirdi.

Ahıska ile ilgili yazdığım yazılara rağmen Zeyrek Hocama farklı bir borcum daha vardı. O haklı olarak ilmî üslûbu ile ateşli yazılar yazarken biz ASAM’da Kafkasya Masası Başkanlığı olarak daha sühuletle davranmayı seçmek durumunda kalıyorduk. Bu itirafı kendilerine yaptık, yazımıza da almalydık.

Ahıska konusundaki tanıdığım ilk ilmî çalışma, Prof. Dr. Dursun Yıldırım ve Prof. Dr. Cihat Özönder’in *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü*’nden 1980’lerde çıkardıkları anlaşmalarla Acara konusunda Türkiye’ye sağladığı Acaristan’daki

Türklerin haklarını güvence altına alan kitaptır. Çok geçmeden *Türk Ocakları Genel Merkezi* aynı içerikli bir cep kitabı çıkarmış ve ifade edildiğine göre Genel Merkez, ilgili bakanlığımızdan “Dış politikamıza uygun değil!” uyarısını almıştı. Aradan 20 yıl geçecek, Ankara’da resmî bir kokteylde zamanın devlet bakanlarından birisine, “*Sayın Bakanım, ABD’de RF’de Ahıskalıların yurtlarına dönmelerine onay veriyorlar, BM ve AB ve AK ekonomik destek dâhil iade-i itibar kararı almış, Ahıska*

Türklerinin yurtlarına dönmelerine destek veriyor. Buna rağmen bu Türkler, Türkiye, Azerbaycan ve Amerika arasında adeta paylaşıldı.” demiştim. Sayın Bakanımız, daha sözüm bitmeden kaşlarını çatıp aramızdan uzaklaşmıştı.

Bu mealde bir konuşma da Bakü’de Müsavat Partisi Başkanı ile kendisini ziyarette gidince yapmıştım. Sekreterlerinin odasında randevu saatimi beklerken yerel bir gazete, bir kısım Ahıska Türkünün de Azerbaycan’da iskân edileceğini iftiharla anlatıyordu. Konu buradan açılmıştı. Elbette Türk elleri bütün Türklere, Ahıska Türkleri öncelikli olmak üzere kapılarını sonuna kadar açmalıydı. Ancak Ahıska Türklerinin vatanlarına dönmelerinin Türk dünyasının coğrafi bütünlüğü itibariyle çok önemli stratejik bir boyutu da vardır. Ermenilerin HAYDAT hedefinin önündeki en büyük kalelerden birisi de Ahıska kalesiydi.

Aradan birkaç yıl geçecek, Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarına kavuşmalarının 10. yılında Büyükelçiliğimizin Bakü’de düzenlediği panele katılacağız; bu münasebetle Azerbaycan’da iskân edilmiş Ahıska köylerinde halk inançları derlememiz de mümkün olacaktı.

Bakü’de Ahıska Türkleri Federasyonu’nun düzenlediği bir genel kurul toplantısı ve akabindeki sempozyuma da katılmıştık. Sempozyum salonuna Batum’da yaşamakta olan iki Türk delikanlı

* yasarkalafat@gmail.com Halk Bilimi Araştırmaları Kültür ve Strateji Merkezi www.yasarkalafat.info

da güvenlik tedbirleri altında getirilmişti. Bunlardan birisinin anlattıkları arasında Batum kırsalından Türk gençlerinin nasıl toplanıp beyin yıkama kamplarında kendilerine Gürcü oldukları eğitiminin verildiğini, diğeri de Türkiye’de meslekî eğitime katılan Batum’dan gitmiş gençlerin Müslüman olanlarının dinleri ile tanıştıktan sonraki Türkiye’deki hayatlarının Batum’a döndükten sonra nasıl sonlandırıldıkları gibi hususlar vardı.

Böyle bir gelişmenin beklenebileceği, Diyanet İşleri Başkanlığınca o yıllarda her sene tekrarlanan, bir çoğuna bizim de sempozyum bölümlerine bildiri ile katıldığımız, Türk Dünyası İslam Şurası’na Gürcistan’dan katılan yetkililerin hassasiyetinden sezilebiliyordu.

Anlatılanlar benim için sürpriz değildi. Zira Batum’a gitmiş oradaki tek olan camide cemaatle tanışmış, gözlemlerde bulunabilmişim. Keza 20 haneli bir Müslüman köyüne gidip bir evde de halk inançları derlerken Batum Türklerinin yaşama şartlarını görüp, Gürcistan’la yapılan Batum Anlaşması’nı acı acı hatırlamıştım. O yıllarda Batum’la Tiflis’in arası açık ve Acara Federe Devletin devlet başkanı Hristiyan Türk aileden olduğu söylenen bir kimseydi.

Batum üzerindeki Türkiye’nin garantörlük haklarının yok sayıldığı, Türkiye ve Azerbaycan Tarih Kurumlarının Gence’nin Türk Dünyasının Kültür Merkezi olarak kabul edildiği 2016 yılında Gence’de yaptıkları uluslararası sempozyumda şahit oldum. Şehitlerimizin ve bu konuda ter dökken bütün Türk evlâdının kemikleri sızlamıştır. Bu sempozyumda Acara konusunda dört bildiri verilmiş, bu anlaşmaya değinilmemiş, bir oturumda sunulan bildiri de adeta teğet geçilmiştir.

Aradan yıllar geçecek, Türk dünyasının kapıları açılınca bize de Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Kırım, Azerbaycan ve Ahıskalıların yaşadığı coğrafyalarda ziyaret ve inceleme yapma imkânı doğacaktı.

Ahıska Türkleri vatana dönme mücadelesi veriyorlardı. *“Yaşlılar ölmeden, memlekette aile mezarlıklarımızı ziyaret etmeden ölmek istemiyoruz. Stalin’in sürgün ettiği bütün Kafkas halklarına iade-i itibar hakkı tanındı, bir biz kaldık.”* diyorlardı. Türkiye’de devletin Ahıskalılara iki anahtar vaat ettiği söylentisi dolaşıyordu. Temaslarım evlerde gece ve itinalı yapılmış ziyaretlerle gerçekleşebiliyordu. Ahıskalıların sorunlarını dinlerken halk inançlarını da derlemeye çalışıyordum. Daha sonra bunları ayrı ayrı neşretmek kismet olacaktı.

Ahıska Türklüğü, Gürcistan siyasî seçimleri için Karsdat-Gürcistan’a gözlemci olarak gittiğimizde, Borçalı ve Karaçöp Halk İnançları için o bölgeyi dolaştığımızda hep gündemimizde olmuş çalışmalarımıza yansımıştır.

ASAM adına Gürcistan Millî Strateji Merkezi ile Tiflis’e yaptığımız temaslar da ilginçtir. Randevu yerimiz olan on bir katlı binanın en üst katına, şehrin elektrikleri bir haftadan beri kesik olduğu için yürüyerek çıkmıştık. Asansörler gibi kaloriferler de çalışmıyordu. Bizi ev sahibi strateji merkezinin Genel Türk Tarihi, Osmanlı Türk Tarihi, Cumhuriyet Tarihi, Eski Türk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı alanların uzmanı olan yedi profesör ve bir doçent karşılamıştı. *“Üstüm yağmur altım çamur gene gönlüm şen idi”* misali bize İngilizce, Rusça ve Gürcüce dillerinden hangisi ile görüşmemizi istediğimizi sordular. Bizim seçimi-miz üzerine Türkçe görüşülmesinde karar kılındı. Ev sahibi ekibin bütün mensupları Türkçeyi mükemmel konuşuyorlardı.

Bize, Türk Gürcü kültür dayanışması konusunda ülkemizin önerisi üzerine kültür yayını olarak bastırılan kitapları gösterdiler. Bunların hepsi NATO’nun askerî talimatları bir eser Nazım Hikmet’ten ve bir eser de Aziz Nesin’den yayın vardı.

Ankara’ya döndüğümüzde Gürcistan Büyükelçiliğine uğramıştık. Personelin arasında ülkesinde Türkoloji eğitimi almış görevlilerle tanışmıştık. Tiflis’teki Türk milletvekillerini hatırlamıştım, yanılmıyorsan yedi milletvekilinin sadece üçü pratik Gürcüce ile anlaşabiliyorlardı. Yazılı metinlere hulûl etme şansları o yıllar itibarıyla yoktu.

Tiflis’e ilk gittiğimizde Elçiliğimiz asgari beş altı yıllıktı. Gürcistan’daki Türk köylerinin isimlerini açık kaynaklardan ilk defa tespit edebilmiştik. Aradan on yıl geçmişti, Bakü’de bir sempozyuma katılmıştık. Hazar Denizi kenarında gezinirken Bakü Büyükelçimiz bana, Türkiye’nin Gürcistan Büyükelçisinin beni ısrarla aradığını söyledi. Bizim bir millî bayramımız münasebetiyle kendileri Bakü’ye gelmişlerdi. Hemen Bakü Büyükelçiliğimize gitmiş, bayram tatili münasebetiyle görevli kimsenin bulunmadığını öğrenmişim! Sempozyum sonunda yurda dönmek zorunda kalınca da görüşememiştik. Görüşebilseydik... Varsa bir hesabımız, vermek isterdik. Hayırdır inşallah.

Şemsi Belli, ruhun şad olsun! *“Devir hulo hup devri, meşin top devri.”*